

Realistische koers naar een duurzame toekomst

Van goed naar beter voor én met inwoners en ondernemers

Bestuursakkoord algemeen bestuur waterschap Vechtstromen 2023-2027

Versie 0.1 ten behoeve van eerste bespreking AB op 10 mei 2023

1. De uitdagingen voor de nieuwe bestuursperiode

Schoon, veilig en voldoende water is de schijnbaar eenvoudige opdracht voor waterschap Vechtstromen. Een uitdagende opdracht in deze tijd van onder andere klimaatverandering, nieuw omgevingsbeleid en nieuwe bronnen van microverontreiniging. Een uitdagende opdracht in deze tijd van beperkt vertrouwen in de overheid en polarisatie in de samenleving. Een nieuwe partij, BBB, die voor het eerst meedoet aan de waterschapsverkiezingen voor Vechtstromen en die direct de grootste wordt met negen zetels, is niet eerder vertoond. Samen met de andere winnaar van de verkiezingen, Water Natuurlijk met zeven zetels, is gekozen voor een opvallende ambitie: samenwerken en niet op zoek gaan naar tegenstellingen en coalitie- en oppositiedenken. De krachten juist bundelen om de komende jaren resultaten te boeken op de grote opgaven die voor ons liggen. Een uitdagende ambitie dat in de samenwerking vraagt om *bestuurlijk noaberschap*, waar met dit breed gedragen bestuursakkoord een start mee wordt gemaakt.

1.1 Duurzaam van goed naar beter in verbinding

De afgelopen vier jaar is er door het bestuur gewerkt aan een blauwgroene koers. De inhoudelijke hoofdlijnen van deze koers, op weg naar een duurzaam blauwgroen watersysteem, blijven ongewijzigd de komende vier jaar. Vernieuwing is nodig en wordt gezocht in *de wijze* waarop. Meer dan voorheen willen we mét de inwoner, mét de ondernemer, mét de boer en mét het gebied samenwerken. Niet omdat dit nu nog niet gebeurt, wel omdat we denken dat het beter kan en moet. Empathisch, realistisch en transparant.

1.2 Bakens voor een nieuwe koers: hoofdlijnenakkoord/bestuursagenda

Mede vanwege grote onzekerheden op internationaal en nationaal niveau over geopolitieke ontwikkelingen, klimaatverandering, stikstof, energietransitie, de economische perspectieven en nieuw nationaal beleid over milieu, infrastructuur en landelijk gebied, is gekozen voor een akkoord op hoofdlijnen. Daarmee zetten we de bakens uit voor de vaarroute in deze bestuursperiode. Het akkoord geeft de richting aan die de fracties in het algemeen bestuur in goede onderlinge samenwerking aan het bestuursbeleid willen geven, rekening houdend met de accentverschillen tussen fracties.

De concrete procesafspraken die volgen uit dit bestuursakkoord zijn opgenomen in een bestuursagenda. Een levend document, waarvan de eerste conceptversie als bijlage bij dit akkoord is opgenomen. Er kan op deze thema's (nog) geen concrete beleidskeuze worden gemaakt. Dit bestuursakkoord biedt wel kaders voor de ontwikkeling van nieuw beleid.

*'Goede stuurlieders zorgen dat er, passend bij het tij,
een koers tussen de bakens gevonden wordt'*

2. Beter besturen

2.1 Besturen vanuit onze kernwaarden

Beter besturen heeft betrekking op *hoe* wij de koers bepalen en sturing geven, waardoor Vechtstromen beter kan inspelen op de veranderende behoeften van inwoners en ondernemers. In de wijze van besturen wil het algemeen bestuur zich dan ook laten leiden door een drietal kernwaarden:

- **Realistisch en transparant**
Gestreefd wordt naar realistische uitvoerings- en beheerplannen, wij handelen altijd in belang van onze inwoners en ondernemers, maar de huidige tijd vraagt daarbij om lastige keuzes. Transparantie over de afweging tussen individuele en collectieve belangen is hierbij van groot belang.
- **Noaberschap**
Bij beleidsontwikkeling en uitvoering worden inwoners en ondernemers met hun waardevolle (gebieds)kennis en inbreng actief betrokken, ook wordt ruimte geboden aan uitvoering door inwoners en ondernemers.
- **Robuust en betrouwbaar**
Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor het heden én voor de toekomst voor onze inwoners (mens, plant en dier) en onze ondernemers.

Aan deze kernwaarden zullen het beleid en besluiten altijd worden getoetst. De omgeving mag ons - het waterschapsbestuur en de werkorganisatie - hierop dan ook aanspreken. Uitgewerkt betekenen deze kernwaarden dat specifiek aandacht wordt gegeven aan een tweetal accenten die van belang zijn voor de verantwoording van de bestuurscultuur: *participatie* en *vertrouwen*.

2.2 Participatie: besturen vanuit en voor de burger

De inzet op een betere waterkwantiteit en waterkwaliteit moet verbonden zijn met de samenleving en andersom. Alle betrokkenen bij het waterschap (bestuurders, werkorganisatie en zij die voor het waterschap werken) moeten zich gevoelig tonen voor signalen uit de samenleving. Effectieve communicatie en interactie met inwoners en ondernemers is cruciaal.

Empathisch en verbindend beleid én uitvoering uit zich in zorgvuldige beleidsprocessen. Bij plannen, projecten en bij de beheertaak worden in een zo vroeg mogelijk stadium belanghebbenden (en hun gebiedskennis) betrokken. De communicatie zal een transparant en responsief karakter hebben: de te verstrekken informatie moet duidelijk en begrijpelijk zijn en primair gericht op de vragen, wensen en verlangens die bij de betrokkenen leven. Ook moet responsiviteit bijdragen aan een verbeterd vermogen om goed om te gaan met initiatieven (van derden), te signaleren wat er gebeurt en daarop inspelen en anticiperen, en aan het wegnemen van belemmeringen (van 'nee, tenzij' naar een 'ja, mits-principe'). Uiterlijk in 2024 stellen wij een nieuw participatiebeleid op en herijken wij onze communicatiestrategie.

'Luisteren, meedoen en communiceren'

Gestreefd wordt naar het zo veel mogelijk betrekken van jongeren bij het waterbeheer, zo mogelijk ook door participatie in het bestuur, met als doel om hun bewustzijn van het waterbeheer te vergroten en interesse in milieu- en water gerelateerde vraagstukken te stimuleren. Door de jongeren te betrekken verkrijgen zij inzicht in de uitdagingen die gepaard gaan met het waterbeheer en hoe beleid en uitvoering van het waterschap hierop van invloed zijn.

2.3 Besturen vanuit vertrouwen

In het toekomstige beleid en in onze uitvoering wordt sterk de nadruk gelegd op het behouden en terugwinnen van vertrouwen van inwoners en ondernemers in het waterschap. Evenredigheid is daarbij een groot goed: maatregelen moeten in verhouding staan tot het probleem dat moet worden opgelost of de doelstelling die moet worden bereikt. Vertrouwen ligt dicht bij betrouwbaarheid: zeg wat je doet en doe wat je zegt (en beloof niets wat je niet waar kunt maken).

‘vertrouwen ontvangen, begint bij
vertrouwen geven’

Vertrouwen is het resultaat van interactie, het resultaat van vertrouwenwekkende ervaringen die een inwoner of ondernemer heeft in alle contacten met ons als waterschap: bij het lezen van geschreven documenten (beleid, projectplannen, contracten, persberichten, enzovoort), in individuele contacten met medewerkers, bij bewonersavonden, in het bekijken van de livestream van bestuursvergaderingen, enzovoort. Is er sprake van evenredigheid, betrouwbaarheid, redelijkheid en rechtvaardigheid? Dan groeit het vertrouwen in Vechtstromen.

Vertrouwen zit in alle interacties en is daarom voor iedereen binnen het waterschap een opgave. Voor het algemeen en dagelijks bestuur betekent dit:

- Op hoofdlijnen debatteren en besluiten.
- Vertrouwen in de omgeving (kennis en inzichten) én in de eigen werkorganisatie (expertise en vakmanschap).
- Besluiten die zijn gestoeld op evenredigheid, betrouwbaarheid, redelijkheid en rechtvaardigheid.

Wantrouwen in normstelling (ook in contracten), normtoepassing en handhaving wordt in nieuw beleid zoveel mogelijk vermeden. Dit wordt gedaan door aansluiting te zoeken bij de zogenoemde *paradigmawisseling*, die met de Omgevingswet is bepleit. Deze paradigmawisseling draagt uit dat de bescherming van de fysieke leefomgeving via een werende benadering van activiteiten, plaats moet maken voor een beleidscyclus waar de continue en wederzijdse zorg voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving centraal staat, met daarbij voldoende ruimte voor ontwikkelingen. Deze benadering gaat uit van vertrouwen, waarbij voldoende adequaat en doeltreffend opgetreden kan worden als dit nodig is.

‘Wederzijds vertrouwen waar het kan,
handhaafbare regels waar het moet’

Door te besturen vanuit vertrouwen willen wij vertraging, onvoldoende oplossingen en rechtsgedingen voorkomen. Bij lopende projecten waar het draagvlak te wensen overlaat, zetten wij ons extra in om de verhouding tussen inwoners en/of ondernemers met het waterschap en daarmee het vertrouwen te verbeteren.

2.4 Werkenderwijs meten, evalueren en verbeteren

Het werk van Vechtstromen wordt beïnvloed door trends en onzekerheden in de omgeving van de organisatie. Transparantie daarover is belangrijk voor de acceptatie van beleidskeuzes, waarin dit voorbehoud besloten ligt. Alles (be)meten en weten over wat exact de effecten van maatregelen of beheeruitvoering (zullen) zijn is onmogelijk, omdat de werkelijkheid altijd complexer is dan vooraf voorzien en het ongewis is wat er in de toekomst zal gebeuren.

Wij kiezen voor een nieuwe balans waar het gaat over inspanning vooraf (inschatten en modelleren van effecten) en de inspanning na realisatie (monitoren en bijsturen). Beide blijven nodig, maar bij aanpassingen verlaten we de tekentafel eerder en starten wij met uitvoeren, zodat we in de praktijk (onder andere met lokale gebiedskennis) kunnen leren en bijsturen. Dit vraagt om een lerende omgeving waar bijsturen niet synoniem staat aan ‘fouten herstellen’, maar synoniem staat aan ‘nieuwe

inzichten en verbetering'. Zowel bestuurlijk als ambtelijk vraagt dit om nieuw gedrag en ruimte voor experimenten en pilots. Hierbij vragen wij de omgeving om mee te denken en te doen.

Waar mogelijk gaan we meer meten en/of met hogere frequentie meten, waardoor het monitoren en daaropvolgend het bijsturen wordt verbeterd. We starten met een nadere verkenning van de verbetermogelijkheden van het *meetprogramma waterkwaliteit*, met als doel het inzicht in en het bijsturen op de Kaderrichtlijn Water in de laatste uitvoeringsjaren tot 2027 te versterken en breder inzicht in de waterkwaliteit te verkrijgen. In deze verkenning hebben we nadrukkelijk aandacht voor de vragen uit de omgeving om meer transparantie en inzicht in onze meetgegevens.

De realisatie van de Kaderrichtlijn Water mag geen vertraging oplopen. Alleen als op basis van de nadere verkenning blijkt dat er gereede twijfel is in specifieke gebieden, dan maken we tijdelijk 'een pas op de plaats' totdat twijfels zijn besproken en gehoord en/of eventueel verbeteringen in het meetsysteem zijn doorgevoerd. Wij onderkennen dat we ons watersysteem nooit geheel kennen en kunnen (be)meten. We leggen onzekerheden uit op dusdanige wijze dat gebiedspartners hier begrip voor kunnen hebben. Specifiek voor de grenssituatie met Duitsland starten we een apart traject om inzicht te bieden over metingen en doelwaarden aan beide zijden van de grens. Hierbij herijken wij of we binnen onze mogelijkheden richting Duitsland doelmatige inzet plegen.

Werkenderwijs verbeteren is niet alleen van belang voor de technische opgaven, ook de zachte opgaven van beter besturen zoals hier beschreven verdienen die lerende omgeving. Vechtstromen zet zich al geruime tijd in om deze veranderende bestuurscultuur toe te passen. Belangrijk is het dan ook om zich te realiseren dat een dergelijke verandering tijd en inzet vergt. Het is niet iets wat van de ene op de andere dag kan worden verwezenlijkt, maar vereist een langdurige inspanning en toewijding in een cultuur waarin leren en groeien wordt gestimuleerd en eenieder zich kan aanpassen aan nieuwe uitdagingen en veranderende omstandigheden.

3. Duurzaam schoon en veilig water

3.1 Watervisie 2050 als uitgangspunt

De Watervisie 2050 is het uitgangspunt waar het gaat om de ambitie van dit bestuur voor duurzaam schoon en veilig water. De zeven hoofdlijnen uit de watervisie worden onderschreven. Vanuit het oogpunt van continuïteit is ervoor gekozen om te behouden wat goed en waardevol is, maar op een aantal onderdelen heeft het algemeen bestuur accenten aangebracht. Deze accenten hebben met name betrekking op droogte, medicijnresten en zeer zorgwekkende stoffen (en/of anorganische stoffen). Door deze aandachtspunten mee te nemen in de uitvoering van de watervisie kunnen we onze strategieën en acties beter afstemmen op de huidige uitdagingen en ontwikkelingen. Hiermee zetten we ons in voor een toekomstbestendig en duurzaam waterschap.

Ook het op basis van de Watervisie 2050 ontwikkelde Waterbeheerprogramma 2022-2027 wordt in 2023 en 2024 voortgezet. Het voornemen is om het waterbeheerprogramma in 2025 te evalueren en zo nodig te herijken voor de jaren 2026 en 2027, met doorkijk richting 2030, mede op basis van de inzet vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG).

Bij de zeven hoofdlijnen zijn de volgende accenten aangebracht.

1. **Het aanpassen van de waterhuishouding op de inrichting en het gebruik van de ruimte bereikt zijn grenzen.**
 - Wij verkiezen zoveel als mogelijk de natuurlijke inrichting van het watersysteem boven technisch ingrijpen. Als er onvoldoende ruimte is of functies het niet toelaten kiezen we voor technisch ingrijpen met zo min mogelijk beheerkosten in de toekomst, zodat we onze rekening niet naar de toekomstige generaties afwentelen.

- Aan gebieden (inwoners en ondernemers) wordt waar mogelijk ruimte geboden om binnen de aangegeven kaders, zelf plannen uit te werken om bij te dragen aan de opgaven in het watersysteem. Oplossingen die passen bij de lokale gebiedskennis en realistisch aansluiten bij de eigen opgaven van het gebied. Dit vraagt een nieuwe manier van planvorming. Zo krijgen we wind-mee bij de realisatie van onze opgaven!
- Inzet is een langjarige (20-30 jaar) vergoeding van groenblauwe diensten als instrument om verlies aan opbrengend vermogen of grondwaarde te vergoeden aan grondeigenaren. Op deze manier wordt een bijdrage geleverd aan een verdienmodel voor de maatschappelijke diensten die door inwoners of ondernemers (zoals agrariërs en landgoederen) geleverd worden.

2. Het grootste en meest geschikte reservoir om water in te bergen is de bodem.

- Droogte krijgt niet alleen aandacht vanuit het belang voor het natuurlijk systeem, maar nadrukkelijk ook als probleem voor de landbouw. Samen met de landbouw werken we aan het vasthouden van water in natte perioden, zodat er meer water beschikbaar is in droge perioden. Haarvaten-op-peil zetten we krachtig door en via stimuleringsregelingen zorgen we voor het verder versterken van onze 'spons', onder andere door in te zetten op verhoging van de hoeveelheid organische stof in de zandgronden of nieuwe teelten te verkennen die juist in natte of extreem droge situaties goed renderen. We werken hierbij vanuit solidariteit: waar mogelijk houden we water vast, waar mogelijk bieden we ruimte om in droge perioden water te kunnen gebruiken.
- Inzet is het verlagen van het (grond)watergebruik in bebouwd gebied (inwoners en ondernemers):
 - We verkennen de mogelijkheden om de zuiveringsheffing te relateren aan watergebruik, waardoor waterbesparing gestimuleerd wordt.
 - Met Vitens en Waterleidingsmaatschappij Drenthe (WMD) ijveren we voor wijziging van de wetgeving om via het beprijzen van drinkwater burgers en bedrijven te stimuleren tot waterbesparing.

3. Ons water moet, zowel ecologisch als chemisch, van goede kwaliteit zijn. Schoon water is de basis voor een veilige leefomgeving en drager van natuur- en landschapskwaliteit.

- Onze kernopgave is het behalen van de Kaderrichtlijn Water doelstellingen in 2027 door:
 - Maximaal in te zetten op het aanpassen van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties.
 - Het programma van watersysteemaanpassingen voor de Kaderrichtlijn Water door te zetten, maar waar mogelijk mee te koppelen met het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG), zodat we als betrouwbare overheden gebieden niet keer op keer lastig vallen met opgaven. Dit kan er voor zorgen dat in sommige gebieden de plannen voor maatregelen klaar zijn in 2027, maar de uitvoering integraal met andere gebiedsopgaven iets later wordt opgepakt.
- We zetten in op nieuwe innovaties om ook na 2027 de waterkwaliteit te verbeteren:
 - Wij richten ons hierbij op technische en maatschappelijke (gedrags-)innovaties met onder andere het (regionale) bedrijfsleven en de wetenschap op verwijdering van anorganische stoffen (medicijnresten, microverontreiniging, enzovoort).
 - Onze ambitie voor de volgende generaties: het water zo schoon te maken dat al het open water in ons werkgebied van zwemwaterkwaliteit is!
 - Bij de huidige aanpassingen van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water 2027 zorgen we dat we deze minimaal alvast voorbereiden op verdergaande aanpassingen in de toekomst ten behoeve van het verwijderen van onder andere medicijnresten.
- We streven in beheer en projecten verbetering van de biodiversiteit na in watergangen en langs oevers.

4. Waterschap Vechtstromen is een op duurzame ontwikkeling gerichte partner.

- We koersen op energieneutraal in 2030 en klimaatneutraal in 2035. We laten geen kansen lopen als dit eerder kan binnen bestaande budgetten, met sluitende businesscases of met minimale extra inspanning.

5. Zuiveringsinstallaties worden knooppunten voor circulair watergebruik en de productie van energie en grondstoffen.

- Productie van energie en grondstoffen uit de waterketen en in het watersysteem is geen doel op zich, maar benutten we met onze overheidspartners en bedrijfsleven in de breed maatschappelijke opgave van hergebruik en spaarzaamheid. We zijn hierin creatief en tonen ondernemerschap om de baten hiervan te benutten.

6. Regenwater is geen afvalwater, maar een bouwsteen in de ontwikkeling van een robuust watersysteem.

- Het gebruik van water als goedkoop 'schoonmaakmiddel' of 'transportmiddel' heeft grote impact op het werk van het waterschap. Een belangrijke taak voor het waterschap is de maatschappelijke systeemverandering van het gebruik van water, zowel het gebruik van drinkwater als de benutting van regenwater (dat niet voor niets ook wel 'hemelwater' wordt genoemd). Dit doen wij:
 - met gemeenten (onder andere gescheiden rioolstelsel);
 - met drinkwaterbedrijven (onder andere het beprijzen van watergebruik);
 - door middel van ruimte voor pilots, waterschap als proeftuin voor innovaties vanuit bedrijfsleven en wetenschap om water als 'transportmiddel' te vervangen.

7. Een aantrekkelijke leefomgeving, waar genieten van water mag, vergroot het waterbewustzijn.

- Genieten van water is belangrijk, onder andere voor zichtbaarheid en daarmee draagvlak voor ons werk. Maar in deze tijden van sterke inflatie moeten we keuzes maken. We stellen onze grondeigendommen, onder voorwaarden beschikbaar voor recreatief gebruik, zoals de onderhoudspaden langs de waterlopen.

4. Bestuurlijk coulissenlandschap

Het watersysteem en de waterketen staan niet (meer) los van andere maatschappelijke uitdagingen. Het in stand houden en bevorderen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving is een opgave die voortvloeit uit de Omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking zal treden. Meerdere overheden krijgen hierin taken en bevoegdheden toebedeeld. Er zal de komende jaren meer dan ooit met collega-overheden en maatschappelijke partners naar oplossingen moeten worden gezocht om complexe integrale uitdagingen van deze tijd op te pakken. Daarom wordt ervoor gekozen om de komende jaren een krachtige collegiale samenwerking in stand te houden, gericht op alle vraagstukken die het waterbeheer (kunnen) raken. Dit vraagt om intensivering van de interbestuurlijke contacten door het dagelijks bestuur op verschillende thema's.

Figuur 1 Schilderij van Ton Schulten ([link](#))

4.1 Water en bodem sturend

‘Water en Bodem sturend’ is een samenvatting van de breed gedeelde ambitie (rijk, provincies, waterschappen) om in een veranderend klimaat naar een robuuste samenleving te gaan, die de weersextremen (meer droogte en wateroverlast) beter kan opvangen. Uit de Kamerbrief ‘Water en Bodem sturend’ van 25 november 2022 komt naar voren dat het rijk inzet om de waterschappen hier een grote rol in te geven, vanuit hun verantwoordelijkheid voor het regionale watersysteem en vanwege de grote kennisbasis. Daar zijn wij blij mee, omdat dit aansluit bij onze eigen Watervisie 2050.

We zien wel dat we ons als ‘hoeder van het bodem- en watersysteem’ steviger zullen moeten opstellen, zowel bestuurlijk als ambtelijk binnen onder andere gebiedsprocessen en bij uitvoering van de Watertoets. Een bescheiden adviesrol van het waterschap is voor ons onvoldoende. Waar mogelijk kiezen we een stevige kaderstellende en proactieve rol om bodem- en watersystemen te bewaken en te beschermen, om aldus problemen in de toekomst te voorkomen. Dit doen we nadrukkelijk vanuit een sterke bestuurlijke collegialiteit met medeoverheden. Als uiterste noodrem zullen we niet schromen om juridische sporen te bewandelen.

De overheid die primair verantwoordelijk is voor een gebiedsproces, zoals het rijk, de provincie of de gemeente, moet de verantwoordelijkheid nemen voor investeringen in aanvullende voorzieningen, zelfs als deze voorzieningen deel gaan uitmaken van watersystemen die onder het beheer van het waterschap vallen.

4.2 Landbouwtransitie

De opgave om stikstofuitstoot te reduceren heeft geleid tot een nationaal programma voor het landelijk gebied (NPLG). Dit omdat de stikstofreductie niet losstaat van andere opgaven in het landelijk gebied (voedselproductie, biodiversiteit, droogte, energiewinning, woningbouw, Natura 2000, enzovoort). Dit programma zal veel vragen van de landbouw, de grootste grondgebruiker in ons werkgebied. Landbouw is voor ons duurzaam als deze zowel economisch (verdienmodel) als ecologisch (zo min mogelijk negatieve effecten op het natuurlijk watersysteem) goed kan functioneren. Daartoe kan een beroep worden gedaan op de kennis en expertise waarover Vechtstromen beschikt. Wij ondersteunen de landbouw naar een steeds duurzamere bedrijfsvoering, als dit ons helpt bij onze opgave voldoende, schoon en veilig water in de toekomst. Wij doen dit via de provinciale uitwerking van het nationale programma en tezamen met onze partneroverheden in een gebiedsgerichte benadering. Als wateropgaven binnen een gebied groot zijn of zeer urgent, nemen wij de regie in deze integrale uitwerkingen.

4.3 Watergebruik

Provincie, gemeenten, het waterschap en inwoners hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor het grondwater in de bebouwde kom. Voor een gezond watersysteem en een gezonde leefomgeving is het belangrijk dat zo veel mogelijk regenwater het grondwater kan aanvullen, in plaats van afgevoerd te worden via het rioolstelsel of het oppervlaktewater. De inzet richting gemeenten om te komen tot convenanten of samenwerkingsovereenkomsten met meetbare doelstellingen en prestaties over onder andere regenwaterafkoppeling in bestaande en nieuwe wijken en op bedrijventerreinen zetten we krachtig door.

5. Financiële kaders

5.1 Voorzichtige financiële koers

Niet alles kan. Er zijn grenzen aan de groei van ambities. De sterke stijging van de kosten het afgelopen jaar voor inwoners en ondernemers en ook voor ons als waterschap, noopt ons tot een bewust financieel beleid, zodat de lasten te dragen zijn de komende jaren. Daarnaast vragen bovenstaande ambities ook om inzet van middelen.

De kaderbrief van 25 april 2023 laat zien dat er beperkte handelingsruimte is. Bij gelijkblijvende keuzes zal de tariefstijging in 2024 uitkomen op circa 14%. Dit is 7,5% hoger dan de beoogde 6,5% verhoging

uit de vastgestelde Programmabegroting 2023-2026 en wordt veroorzaakt door de hoge inflatie op onze vaste lasten.

Wij kiezen voor een voortzetting van de voorzichtige financiële koers in deze onzekere tijden. We zetten de financiële kaders voor uitvoeringsprogramma's niet op voorhand vast, maar werken met permanente herprogrammering van onze investeringen en op heroriëntatie ten aanzien van de kosten van overige verplichtingen. Waarbij we waar mogelijk kiezen voor een soberder uitvoering met minder ambitie om opgaven toch te realiseren en waar nodig onze ambities leidend te laten blijven als onze middelen dit toelaten. Ook gedurende de loop van een uitvoeringsprogramma. Vooraf zijn we hier transparant over naar de werkorganisatie én de omgeving met inzicht wat de sobere terugvaloptie betekent naast de gewenste uitvoering.

Een sobere terugvaloptie met minder ambitie moet voorkomen dat we onze kernopgaven afwentelen naar toekomstige generaties. Wel is het zo dat we bij besluitvorming over een sobere terugvaloptie altijd een generatietoets uitvoeren: *'Staat het nu met minder ambitie oppakken van een opgave of het laten liggen van meekoppelkansen in verhouding tot de verwachte extra kosten die toekomstige generaties zullen hebben in de toekomst?'*

5.2 Kerntaken en ambitie

Vechtstromen wil haar watersysteem- en waterketentaak breed invullen. Door verder te kijken dan onze verantwoordelijkheden kunnen we bijdragen aan een betere leefomgeving voor iedereen. We zien het als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om deze bredere rol te vervullen en zo bij te dragen aan een duurzamere en gezondere toekomst.

Als wettelijke taak in de *waterketen* hebben we de verantwoordelijkheid om afvalwater te zuiveren. Echter, we zien ook diverse kansen om andere maatschappelijke opgaven te realiseren en kosten te drukken. We grijpen deze kansen met beide handen aan, bijvoorbeeld door het terugwinnen van grondstoffen, het opwekken van energie en het leveren van effluent als grondstof.

Het *watersysteem* is een essentieel onderdeel van onze leefomgeving en heeft via het grondwater zelfs invloed op de kwaliteit van vrijwel deze gehele leefomgeving. Dit geeft ons een brede verantwoordelijkheid. Onze eerste prioriteit is het beheer en onderhoud van onze eigen watergangen, (regionale en overige) dijken en kunstwerken. Daarnaast richten we ons op het versterken van de leefomgeving voor alle inwoners, inclusief mens, plant en dier, door middel van het watersysteem.

Onze ambities en brede verantwoordelijkheid voor waterketen en -systeem worden door de huidige financiële situatie wel beperkt. Nogmaals, niet alles kan. Wij zien dan ook een volgorde in ambities, namelijk:

- **Onze eigen assets op orde is de basis voor waterketen en watersysteem**
Met assetmanagement zorgen wij dat de assets op orde zijn en voldoen aan een onderhoudsniveau waarmee invulling wordt gegeven aan de opgave van een gebied.
- **Voldoen aan de wettelijke eisen**
De maatregelen met betrekking tot de Kaderrichtlijn Water zijn voor 2027 gerealiseerd.
- **Wettelijke opgaven zonder concrete en bindende normen, regels of voorschriften**
Wij realiseren dergelijke opgaven zo ambitieus als nodig en/of zo sober als mogelijk. Bij het nemen van beslissingen houden we rekening met de belangen van inwoners, ondernemers, toekomstige generaties en de financiële ruimte en consequenties.

Bovengenoemde volgordelijkheid leidt tot de volgende prioritering.

1. Medicijnresten verwijderen; focus op de *hotspots* in deze bestuursperiode.
2. Energieneutraliteit, met sluitende businesscases zo snel mogelijk investeren om afhankelijkheid en eventueel hoge energielasten in de toekomst te voorkomen.
3. Voorkomen van wateroverlast en droogte in het landelijk gebied door inrichting van beekdalen en haarvaten-op-peil, gebiedsgericht oppakken met andere opgaven (PPLG).
4. Stedelijke wateropgaven, focus op passende financiële prikkels om gemeenten te stimuleren om te investeren in rioolstelsels, afkoppeling en andere maatregelen die een bijdrage leveren aan een goede waterkwantiteit en -kwaliteit.
5. Knelpunten deltaplan ruimtelijke adaptatie, focus op die locaties waar de veiligheid in het geding is, meer aandacht naar acceptatie bij beperkte wateroverlast.
6. Klimaatneutraliteit, meekoppelen waar mogelijk bij aanpak van de assets bij opgaven of onderhoud.

5.3 Kwalitatieve schaalsprong

Gezien uiteenlopende redenen om onze werkzaamheden te versnellen, heeft Vechtstromen meer goed gekwalificeerde medewerkers nodig om aan deze versnelling uitvoering te geven. Versnellen levert daarmee ook behoefte op aan meer personeel, dit wordt binnen Vechtstromen 'de schaalsprong' genoemd. Wij hebben de ambitie om waar mogelijk te versnellen, maar vinden het belangrijk dat uitbreiden in personeel niet alleen gaat over kwantiteit, maar nadrukkelijk gericht is op kwaliteit in de toekomst. De schaalsprong moet worden aangegrepen om de andere grote uitdagingen op personeelsgebied het hoofd te bieden.

Een kwaliteitssprong is nodig voor de transitie naar een responsief, omgevingsgericht waterschap, zoals beschreven in de paragraaf 'beter besturen'. Door in de werving en selectie nadrukkelijk rekening te houden met (kern)competenties die aansluiten bij deze opgave (bijvoorbeeld benaderbaar, verbindend, faciliterend, vertrouwend, luisterend, bescheidenheid en ruimtegevend) kan Vechtstromen zich sneller hierin ontwikkelen.

Door vergrijzing van ons medewerkersbestand zal de komende 10 jaar circa 34% van het personeelsbestand de organisatie verlaten. *Ervaring en gebiedskennis moet tijdig worden overgedragen.* Door ten behoeve van de versnelling van de opgaven nu mensen toe te voegen en 'on-the-job' op te leiden, kan de schaalsprong een kans zijn voor opleiding en kennisoverdracht.

5.4 Financiële keuzes op hoofdlijnen

Het bovengenoemde brengt ons op hoofdlijnen tot de volgende financiële keuzes voor komende bestuursperiode, weergegeven in tabel 1.

Een aanzienlijke kostenstijging is onvermijdelijk, deze is grotendeels het resultaat van de inflatie. Maar we willen ook meer doen en meer betekenen voor inwoners en ondernemers. Met daadkracht onze waterkwaliteit op orde brengen en wateroverlast en droogte bestrijden. Dit brengt meer kosten met zich mee. Deze lastenverzwaring vangen we zo veel mogelijk op met bestedingsbeperkingen, onder andere op niet-prioritaire onderwerpen. Er is echter de afgelopen jaren al veel bezuinigd (circa 23 miljoen sinds de fusie). Daarom zijn ambities gekoppeld aan besparingen: als in de praktijk blijkt dat besparingen niet mogelijk blijken, zijn we minder ambitieus in de uitvoering van deze opgaven.

Gezien de hoge schuldpositie wordt gekozen om de schuldquote niet verder op te laten lopen, zodat we de uitdagingen in het heden niet afwentelen naar de volgende generaties.

De verkenner hebben de bovenstaande principes beluisterd bij de verschillende fracties. Eigenstandig hebben zij dit (rekening houdend met de kaderbrief) vertaald naar een indicatie voor een financieel kader. Richtinggevend bedoeld, om discussie en concrete input van de fracties aan te jagen, niet in enige mate bedoeld als eindconclusie.

	2024-2027 bijdrage aan verwachte belastingdruk per jaar	Toelichting
Programmabegroting 2023-2026	+6,5%	Vanuit continuïteit en betrouwbaarheid handhaven
Inflatie gerelateerde opgaven en andere autonome ontwikkelingen	+7,5%	Niet te beïnvloeden
Kaderrichtlijn Water 2027	+0,7%	Prioritair in verband met wettelijke opgave
Prioriteiten 1 t/m 6 (Kerntaken en ambitie)	+6%	Prioritair, maar als geheel begrensd door maximum netto belastingdrukverhoging van 2% (investeringen +/- besparingen). Als meer besparingen en/of positieve jaarresultaten, dan is ook meer mogelijk.
Besparingen	-4%	
Kwalitatieve schaa sprong	+1,3%	Prioritair voor kwaliteitsontwikkeling werkorganisatie
Benutten egalisatiefonds	-2%	Gezien de hoge inflatie wordt voor 2024 de egalisatiereserve ingezet om deze te temperen.
Maximale belastingdruk	+19%	Richtinggevende maximale verhoging van de lasten vanuit dit bestuursakkoord. Begrotingsbehandeling en actuele financiële situatie zal per jaarschijf de werkelijke belastingdruk bepalen.

5.5 Balans in belastingdruk

De verdeling van de belastingdruk (kostentoedeling) over verschillende categorieën inwoners en grondeigenaren is wettelijk vastgelegd. Er is beperkte ruimte voor het algemeen bestuur om te draaien aan het zogenaamde ‘ingezetenenpercentage’. Deze bepaalt voor de watersysteemheffing of een groter deel van de belastingdruk gedragen wordt door de inwoners of door de grondeigenaren.

Het algemeen bestuur kiest ervoor het ingezetenenpercentage voor 2024 niet te wijzigen. Dit wordt niet voor de gehele bestuursperiode vastgelegd, om mogelijkheden te behouden om bij te sturen en daarmee kwetsbare groepen ingezetenen te kunnen ontlasten indien dit nodig wordt geacht. Voor ditzelfde doel wordt het kwijtscheldingsbeleid in ieder geval niet versoerd in deze bestuursperiode.

Voor de langere termijn en in het licht van toekomstige belastingherzieningen willen wij inzetten op meer balans tussen grondeigenaren. Nu het natuurlijk systeem (‘water en bodem sturend’) leidend wordt voor inrichting van het watersysteem, en specifieke wensen van bijvoorbeeld landbouw minder leidend zullen zijn, is er reden om te kijken naar meer solidariteit tussen grondeigenaren.

Bijlage 1 Bestuursagenda

In deze concept bestuursagenda bij het akkoord zijn de belangrijkste acties voor de bestuursperiode vastgelegd. Dit moet meer duidelijkheid bieden over de doelen en hoe deze concreet bereikt worden en draagt bij aan gezamenlijk begrip van de prioriteiten en verwachtingen.

2024

Participatiebeleid

Het participatiebeleid van Vechtstromen heeft als doel het vergroten van de betrokkenheid en invloed van de omgeving. Dit beleid omvat de kaders hoe participatie (en verbinding) vorm krijgt bij de dagelijkse bedrijfsvoering (operationeel beheer), bij planvorming voor projecten, bij beleidsvorming en besluitvorming. Onderdeel van het te ontwikkelen participatiebeleid is:

- Aandacht voor het betrekken van jongeren bij het waterbeheer;
- Verkenning en waar mogelijk inbedding van (nieuwe) democratische middelen (denk bijvoorbeeld aan burgerberaad en uitdaagrecht [right-to-challenge]).
- Verkenning van de inzet van een netwerk van gebiedsambassadeurs voor verbinding naar de haarvaten van gebieden.

Het participatiebeleid dient uiterlijk in 2024 te worden vastgesteld. Het opstellen ervan gebeurt in nauwe betrokkenheid van het algemeen bestuur.

Herijking communicatiebeleid

Herijking van het communicatiebeleid is nodig om ervoor te zorgen dat het blijft aansluiten op de (nieuwe) doelstellingen van Vechtstromen en de behoeften van onze omgeving. Bij de herijking van het communicatiebeleid staan onder andere de volgende aandachtspunten centraal:

- De drie bestuurlijke kernwaarden van Vechtstromen (realistisch & transparant, noaberschap en robuust & betrouwbaar).
- Meer aandacht voor een interactieve (en participatieve) communicatie met inwoners en ondernemers.
- Toegankelijk taalgebruik (bij voorkeur B1 taalniveau).
- Inzet van vernieuwende informatiekkanalen (waaronder sociale media) om ons werk op een frisse en boeiende manier te delen en een breed bereik te hebben onder al onze inwoners.

De herijking van het communicatiebeleid moet uiterlijk in 2024 gereed zijn.

Verkenning besparingsmogelijkheden

Een aanzienlijke kostenstijging is onvermijdelijk, hoofdzakelijk vanwege het gevolg van de inflatie. Om lastenstijgingen te beperken zoeken we naar mogelijke besparingen of kiezen we voor meer sobere oplossingen. Doelstelling is om binnen het financieel kader van het bestuursakkoord te blijven. In aanloop naar het vaststellen van de begroting 2024 verkennen wij de mogelijkheden voor besparingen.

Energieneutraal in 2030 en klimaatneutraal in 2035

Wij brengen de voetafdruk van Vechtstromen in beeld en stellen een actieplan op om te komen tot een aanpak voor klimaatneutraliteit in 2035. Om vooruitgang te boeken beginnen wij met taken die wij snel en efficiënt kunnen uitvoeren. We grijpen kansen aan om met een sluitende businesscase maatregelen te treffen richting een energieneutraal waterschap in 2030.

Verkenning relevantie voor een meetprogramma waterkwaliteit en extra metingen

We starten met een nadere verkenning van de verbetermogelijkheden van het *meetprogramma waterkwaliteit*, met als doel het inzicht in en het bijsturen op de Kaderrichtlijn Water in de laatste uitvoeringsjaren tot 2027 te versterken en breder inzicht in de waterkwaliteit te verkrijgen. In deze verkenning hebben we nadrukkelijk aandacht voor de vragen uit de omgeving om meer transparantie en inzicht in onze meetgegevens.

Specifiek voor de grenssituatie met Duitsland starten we een apart traject om inzicht te bieden over metingen en doelwaarden aan beide zijden van de grens. Hierbij herijken wij of we binnen onze mogelijkheden richting Duitsland doelmatige inzet plegen. In 2023 wordt de behoefte aan een (aanvullend) meetprogramma en meetprotocol geïnventariseerd, waarna dit in (indien nodig) vanaf 2024 wordt ingevoerd.

Innovatiefonds

Innovatie is voor Vechtstromen van fundamenteel belang om nuttige vernieuwingen te vinden die ons helpen om complexe (technisch en maatschappelijk) problemen op te lossen. Als waterschap werken wij samen met kennisinstellingen, publieke en private partijen. Wij continueren dan ook onze 'Kennissen en Innovatieagenda' met het daarbij behorende innovatiefonds, waarbij we nieuwe speerpunten kiezen passend bij de ambities uit dit bestuursakkoord, waaronder meer aandacht voor maatschappelijke/gedragsinnovaties.

2025

Evaluatie en herijking Waterbeheerprogramma 2022-2027

Het waterbeheerprogramma 2022-2027 omvat een overzicht aan doelstellingen, maatregelen en activiteiten die nodig zijn om het watersysteem en de waterketen in het werkgebied van Vechtstromen op een duurzame en verantwoorde manier te beheren. Evaluatie en herijking van het programma is nodig om aan de veranderende omstandigheden en ontwikkelingen te kunnen blijven voldoen. In 2025 wordt het Waterbeheerprogramma 2022-2027 geëvalueerd. Indien nodig wordt het programma bijgesteld voor de jaren 2026 en 2027, waarbij een doorkijk wordt gegeven in richting van 2030.

Tussenevaluatie bestuursakkoord

Omdat we niet in de toekomst kunnen kijken, vinden we het belangrijk om tijdens de bestuursperiode stil te staan bij doelen en resultaten van het bestuursakkoord. Dit pakken we op in samenhang met de evaluatie van het waterbeheerprogramma. In 2025 voeren we een tussenevaluatie van het bestuursakkoord uit.

Niet specifiek in de tijd gepland en/of continue acties

STROOMdagen

De STROOMdagen van Vechtstromen vinden vijf keer per jaar plaats met als doel om een goed beeld te verkrijgen van het waterschapswerk en de opgaven en ontwikkelingen die op ons afkomen. Het algemeen bestuur heeft de behoefte om in de STROOMdagen nog meer in contact te komen met inwoners en ondernemers. Op deze manier krijgen we ook hun visie en ideeën bij deze opgaven en ontwikkelingen. Via de agendacommissie heeft het algemeen bestuur doorlopend aandacht voor bovengenoemde invulling van de STROOMdagen.

Verwijdering medicijnresten (en anorganische stoffen)

Bij renovatie van de rioolwaterzuiveringsinstallaties houden we rekening met de mogelijkheid voor het toevoegen van een extra trap voor de verwijdering van medicijnresten. Waar mogelijk experimenteren we al met een extra zuiveringstrap bij één of meer *hotspots* in ons werkgebied.

Na afronding van de Kaderrichtlijn Water ontstaat er ruimte om nog meer in te zetten op verwijdering van anorganische stoffen uit het water. Hiervoor richten we ons de komende jaren op het ontwikkelen van technische en maatschappelijke (gedrags-)innovaties met onder andere het (regionale) bedrijfsleven en de wetenschap.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

Wij hebben inzicht in de kwetsbaarheden voor weersextremen en klimaatverandering. Voor wat betreft de knelpunten die volgen uit de stresstesten richten wij ons op kwetsbaarheden daar waar de veiligheid in het geding is. Acceptatie van (beperkte) wateroverlast en droogte is in toenemende mate een belangrijke strategie om beter om te gaan met de uitdagingen.

Stedelijke wateropgave

Bij de uitvoering van watertaken in stedelijk gebied zetten wij in op samenwerking tussen gemeenten en Vechtstromen. Vanuit eigen taken en verantwoordelijkheden werken wij integraal en gebiedsgericht samen en met financiële prikkels stimuleren wij gemeenten om te investeren in klimaatadaptatie.

Generatietoets

Een generatietoets helpt om met meer oog voor jongere generaties te komen tot goede besluitvorming. Hierbij kan worden gedacht aan effecten van besluiten op volgende generaties, waarbij ook de gevolgen van uitstel of nalaten van ingrijpen worden meegenomen. De generatietoets wordt uitgevoerd bij nieuw beleid en planvorming. Vanaf nu is deze toets onderdeel van onze manier van werken.

CONCEPT